

**Богдан Андрушків, Остап Бойко, Уляна Митник, Ольга Погайдак,
Павло Якимук**

*Тернопільський національний технічний університет імені Івана
Пулюя (Україна)*

**Bohdan Andrushkiv, Ostap Boiko, Uliana Mytnyk, Olha Pohajdak,
Pavlo Yakymuk**

Ternopil Ivan Puluj National Technical University (Ukraine)

Сучасні реалії організації Міжнародних економічних взаємовідносин полягають в забезпеченні гнучкості існуючого законодавства та придатності його до взаємоадаптації. В іншому випадку, - які б програми про співпрацю, які б досягнення науково-технічного прогресу та інновації не впроваджувалися у вітчизняне виробництво і управління вони не будуть ефективними, а результати не матимуть ні світового визнання, ні сподіваних результатів. Одне слово, якщо ми хочемо увійти рівноправним членом в коло цивілізованих держав, наше законодавство та нормативні. Акти повинні бути адаптованими до Європейських вимог і стандартів...
(Богдан Андрушків)

ПРАВОВІ КОЛІЗІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНДУСТРІЇ 4.0 В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ПОВОЄННОГО, ПРОЄВРОПЕЙСЬКОГО СЕРВІСУ В УКРАЇНІ

(Проблеми трансформації і адаптації національного законодавства і економіки до Європейських вимог і стандартів)

LEGAL CONFLICTS IN THE IMPLEMENTATION OF INDUSTRY 4.0 IN THE CONTEXT OF THE DEVELOPMENT OF POST-WAR, PRO-EUROPEAN SERVICE IN UKRAINE

(Problems of transformation and adaptation of national legislation and economy to European requirements and standards)

Резюме. Статтю присвячено дослідженню особливостей адаптаційних процесів вітчизняного законодавства до вимог і стандартів ЄС. Основною спрямованістю даного дослідження є розгляд, в першу чергу, можливостей внутрішньої трансформації Індустрії 4.0 до умов функціонування сервісної інфраструктури та сфери послуг безпосередньо в Україні, адже на даний час ця проблематика не отримала належного розгляду. Маємо на увазі недостатньо розкриті взаємозв'язки і взаємозалежності цих сфер

національної економіки. Визначено, що одним з найважливіших принципів формування системи управління і механізмів реалізації державної політики у зазначеній сфері, є безпосереднє впровадження законодавства ЄС у всі сфери суспільного життя, в т.ч. в регулювання діяльності промислових підприємств, інших суб'єктів господарювання в т.ч. і у сфері послуг. Авторами акцентується увага на тому факті, що економіка України матиме можливість повноцінно функціонувати за стандартами ЄС, за умови не лише реалізації можливостей трансформації Індустрії 4.0 до умов функціонування сервісної інфраструктури та сфери послуг, а повної адаптації вітчизняного законодавства до вимог ЄС! В статті обґрунтовано той факт, що на сучасному етапі розвитку надважливою функцією сфери послуг є забезпечення високої якості людського капіталу. Зазначене обумовлює сучасне безпрецедентне зростання вагомості соціальної сфери для подальшого суспільно-економічного прогресу, що підтверджується зростаючою часткою сфери послуг у ВВП. Результати дослідження свідчать про необхідність визначення напрямів комунального та сервісно-виробничого забезпечення функціонування та розвитку окреслених підприємств та організаційних аспектів їх співпраці з відповідними комунальними обслуговуючими підприємствами в умовах інтенсивного реформування економічної, політичної, соціальної складової та Євроінтеграції України.

Summary. The article is devoted to the study of the peculiarities of adaptation processes of domestic legislation to the requirements and standards of the EU. The focus of this study is pointed to the possibilities of internal transformation of Industry 4.0 to the conditions where service infrastructure and the service sector in Ukraine will function based on international law and basic rules as far as at present this problem has not received proper consideration. We intend to show the insufficiently disclosed interconnections and interdependencies of these spheres of the national economy. It is determined that one of the most important principles of the management system formation and mechanisms for the implementation of state policy in this area is the direct implementation of EU legislation in all spheres of public life, including in the regulation of the industrial enterprise activities, other business entities, including in the field of services. The authors focus on the fact that the economy of Ukraine will be able to fully function according to EU standards, will provide not only the possibilities of implementation of transformation of Industry 4.0 to the conditions with properly functioned service infrastructure and the service sector, but will also secure the full adaptation of domestic legislation to the

requirements of the EU! In the article it is stated that at the present stage of development the extremely important function of the service sector is to ensure the high quality of human capital. This causes the current unprecedented growth of the social sphere value for further socio-economic progress, which is confirmed by the growing share of the service sector in GDP. The results of the study indicate the need to determine the directions of communal and service-production support for proper functioning and development of the outlined enterprises and organizational aspects of their cooperation with the relevant service enterprises in the context of intensive reform of the economic, political and social component and European integration of Ukraine.

Вступ. Актуальність проблематики, яку піднімає III Міжнародна науково-практична конференція (МНПК) ТНТУ (14-15 листопада, Тернопіль) за темою: «Трансформація бізнесу для сталого майбутнього: дослідження, цифровізація, інновації», підтверджується необхідністю адаптації вітчизняного законодавства та нормативної бази врегулювання діяльності господарюючих суб'єктів до вимог ЄС. Крім того, така акція обумовлена ще й вступом, в найближчому майбутньому України до НАТО, ЄС та інших Міжнародних інституцій. Такі дії науково обґрунтовані і не викликають ніяких сумнівів. Власне ці та інші обставини обумовлюють не лише актуальність, і своєчасність тематики МНПК, а і доречність нашої статті. Необхідно згадати що дотично, у певних рамках, цю тематику розвивали: III Міжнародна науково-практична конференція: «Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи», що організували вчені Київського національного політехнічного університету та XII Всеукраїнська науково-практична конференція пам'яті почесного професора ТНТУ імені Івана Пулюя, академіка НАН України Миколи Григоровича Чумаченка: «Управління бізнес-процесами підприємств у контексті Індустрії 4.0» у Тернопільському національному технічному університеті імені Івана Пулюя ін. Це переконливо також підтверджує аналіз публікацій за темою дослідження. У багатьох статтях і книгах [1-9], з цієї тематики розкрито особливості організації адаптаційних процесів щодо впровадження вітчизняного законодавства до вимог функціонування промислових підприємств ЄС. Треба відзначити, що в результаті проведення цих заходів отримано певні нові наукові результати. Уточнено окремі поняття, розглянуто історичні аспекти розвитку законодавчого регулювання діяльності промислових підприємств, корпорацій та інших суб'єктів господарювання. Висвітлено окремі організаційно-правові проблеми і колізії

державного управління в умовах Європейської адаптації (найважливіше) законодавства України до умов та вимог ЄС.

У збірнику наукових праць і виданнях НПК, досліджено досвід впровадження правових нововведень на прикладі конкретних суб'єктів господарювання. Розроблено ряд пропозицій щодо впровадження нових організаційно-правових форм з врахування особливостей сучасного стану ринку в загальнонаціональному, галузевому та регіональному вимірі.

Багато моментів з означеної тематики розкрито в книзі: «Особливості адаптації вітчизняного законодавства до умов та вимог функціонування Європейських суб'єктів господарювання (Інноваційно-правові колізії розвитку національної економії)» [4].

Ратинський В. В. у своїй праці: «Управління сервісною інфраструктурою в умовах об'єднання територіальних громад» [5], не мало уваги приділяє аспектам повоєнного відродження торгівельно-побутових підприємств. Попри всі позитиви, автор у своїй праці майже не звернув належної уваги на відсутність організаційно-економічних адаптивних механізмів їх вирішення.

Андрушків Б. М., Погайдак О. Б., Стойко І. І. в статті «Особливості формування механізму інноваційних трансформацій в соціальній сфері та у сфері послуг» [1] хоч і згадують цю тему, однак лише у контексті підвищення якості життя.

Інноваційним засадам управління підприємствами в умовах сталого розвитку присвячені матеріали П'ятої науково-практичної конференції пам'яті Почесного професора ТНТУ, академіка НАН України, Чумаченка М. Г. [3].

Потрібно сказати що, зарубіжні юристи-правовики, науковці-економісти недостатньо уваги приділяють проблематиці впровадження інновацій на підприємствах в умовах адаптації майже пострадянського, вітчизняного законодавства до сформованих вимог і стандартів ЄС. В даному контексті слід звернути увагу на той факт, що Й. Шумпетер зміг визначити взаємозв'язок між динамікою економічного розвитку та інноваційною діяльністю. Такі висновки дали поштовх до подальших досліджень даного питання такими відомими постатями, як Р. Е. Фрімен, Дж. Менш, К. Перез. Однак ці наукові результати не мають безпосереднього зв'язку з адаптаційно-трансформаційними процесами національних економік в даному випадку пострадянських держав.

Дослідженню сутності, передумов виникнення та впливу на розвиток вітчизняної промисловості фінансової кризи приділено увагу багатьох вітчизняних науковців, таких як: Бурлака В. М., Гончаров

Ю.В., Мечніков Г.І., Савельєв Є.В., Олешко А.А., Яременко Л. та ін.. Дослідженнями інновацій та їх впровадженням на підприємствах займалися такі вчені як Балабанов І.Т., Горфінкель В.Я., Гречан А.П., Денисенко М.П., Денісов Є.Ф., Ілляшенко С.М., Краснокутська Н.В., Мельник Л.М., Оголева Л.Н., Порохня В.М., Фатхутдінов Р.А., Федулова І.В., ін.

Виходячи з аналітичного викладу стану проблематики, метою і завданнями цього дослідження є вивчення особливостей адаптаційних процесів вітчизняного законодавства до вимог і стандартів ЄС. Зокрема, у Загальнодержавній програмі адаптації законодавства України до законодавства ЄС зазначено, що метою даного процесу є досягнення узгодженості в першу чергу законодавчої системи України з урахуванням критеріїв, що висуваються ЄС до держав, (включаючи держави пострадянського простору), які мають намір вступити до нього.

Особливою темою, у цьому відношенні (чи завданням статті), є розгляд, в першу чергу, можливостей внутрішньої трансформації Індустрії 4.0 до умов функціонування сервісної інфраструктури та сфери послуг безпосередньо в Україні, адже на даний час ця проблематика не отримала належного розгляду. Маємо на увазі недостатньо розкриті взаємозв'язки і взаємозалежності цих сфер національної економіки.

Основна частина. У зв'язку з широкомасштабною війною та ін. обставинами суспільно-політичного характеру, що мали місце у нашій державі починаючи з 2013-2014 рр., (та як наслідок масштабними руйнуванням промислових об'єктів на сервісної інфраструктури), комплексною підготовкою до вступу України в НАТО та асоційованим членом ЄС, розвитком науково-технічного потенціалу національної економіки та дією інших чинників, виникають окремі суспільні обставини і правові колізії, які у сукупності обумовлюють необхідність приведення вітчизняного законодавства у відповідність до умов функціонування Європейських промислових підприємств. Виходячи з цих обставин, одним з найважливіших принципів формування системи управління і механізмів реалізації державної політики у зазначеній сфері, є безпосереднє впровадження законодавства ЄС у всі сфери суспільного життя, в т.ч. в регулювання діяльності промислових підприємств, інших суб'єктів господарювання в т.ч. і у сфері послуг.

Економіка України матиме можливість повноцінно функціонувати за стандартами ЄС, за умови не лише реалізації можливостей трансформації Індустрії 4.0 до умов функціонування

сервісної інфраструктури та сфери послуг, а повної адаптації вітчизняного законодавства до вимог ЄС!

Як відомо, умовою вступу до ЄС є необхідність забезпечення країною-кандидатом відповідності Копенгагенським критеріям, відповідно до яких країни-кандидати повинні дотримуватись певних вимог, до яких належать: демократичні принципи управління; принципи верховенства права, права людини; принципи свободи та інші. Також необхідною умовою успішної інтеграції України до ЄС є забезпечення конкурентоспроможності економіки та дотримання загальних правил і стандартів ЄС. Справді, в сучасних умовах високорозвиненою вважається така економіка, для якої характерним є переважаюча сфера послуг над, наприклад, переробною та видобувною промисловістю. Однак, треба зазначити, що всі сектори економіки, які мають відношення до ефективності їх функціонування, мають бути модернізовані у відповідності із сучасними Європейськими техніко-технологічними та правовими і нормативними вимогами. Адаптація законодавства вимагає приведення законодавства держави у відповідність до визначеного стандарту. Причому слід звернути увагу на той факт, що даний процес передбачає як внутрішню узгодженість законодавчої бази, так і зовнішню, тобто адаптацію законодавства держави-кандидата до міжнародних правових норм.

В науковій літературі висвітлюється декілька форм адаптації законодавства: апроксимація, імплементація, транспозиція та координація. Разом із тим, не можна погодитись з думкою окремих вчених про те, що сервісна інфраструктура створює понаднормове навантаження на довкілля та повинна розглядатись як пріоритетна. Сьогоднішні воєнні обставини, в певній мірі, нівелюють, а точніше ігнорують таке твердження. У той самий час, слід зауважити, що наукомісткі сфери промисловості, такі, як, прикладом, інформаційні технології, високоточне машинобудування, справді є на сьогоднішній день надважливими, оскільки в епоху бурхливого розвитку інформаційних ресурсів та технологій саме інформація та прогресивні знання є цінним ресурсом.

Виходячи з розуміння того факту, що знання генеруються виключно людиною, то й забезпечення високої якості людського капіталу, що є безпосередньою функцією сфери послуг, відповідно, висувається на перший план у економічній структурі сучасного високорозвиненого суспільства. Зазначене обумовлює сучасне безпрецедентне зростання важливості соціальної сфери для подальшого суспільно-економічного прогресу. Саме тому

забезпечення цього аспекту має продовжуватись та розвиватись на сучасній інформаційно-інтелектуальній базі.

Організація реалізації адаптації вітчизняного законодавства, відповідно до Загальнодержавної програми, повинна здійснюватися у наступній послідовності: визначення нормативно-правових актів, що регламентують правові відносини у певній сфері; переклад визначених актів європейського законодавства українською мовою; здійснення ґрунтового аналізу та комплексного порівняння вітчизняного та європейського законодавства, визначення розбіжностей в принципово важливих питаннях; напрацювання рекомендацій щодо узгодженості вітчизняного та європейського законодавства; здійснення ґрунтового аналізу можливих наслідків в політичній, економічній та соціальній сферах впровадження рекомендацій; визначення переліку та черговості законопроектних робіт; напрацювання проектів законів та інших нормативно-правових актів, включених до переліку законопроектних робіт, та їх прийняття; моніторинг виконання ін. [4].

Власне з реалізації згаданих етапів формуються результати виконання завдань визначених Загальнодержавною програмою та нашим дослідженням.

Якщо взяти за основу твердження про першочерговість розвитку індустрії послуг (Індустрія 4.0) на противагу промислому сектору, то слід звернути увагу на неповну відповідність структурних зрушень національної економіки сучасним реаліям. Останнім часом відмічається стійке зростання частки сфери послуг у ВВП, що безумовно є прогресивною ознакою.

Довідково: *Четверта промислова революція – поняття, що означає розвиток і злиття автоматизованого виробництва, обміну даних і виробничих технологій в єдину саморегульовану систему з мінімальним або взагалі відсутнім втручанням людини у виробничий процес [6]. Четверта промислова революція характеризується злиттям технологій, що розмиває межі між фізичною, цифровою та біологічною сферами [7]. Індустрія 4.0 дає змогу збирати та аналізувати дані з різних машин, забезпечуючи більш швидкі, більш ефективні та більш гнучкі процеси виробництва товарів вищої якості за нижчою собівартістю. Також вона викликала появу абсолютно нових бізнес-моделей, які сприятимуть радикально новим способом взаємодії в ланцюжку вартості і т.д. [8, 9].*

Особливістю цього процесу є врахування думки споживачів послуг щодо того, чи має суттєвий вплив на сервісне забезпечення розвитку промислових підприємств те, що право комунальної власності, а також і спільної власності за чинним вітчизняним

законодавством фактично суб'єктно не конкретизовано. Так, статтею 327 Цивільного кодексу України право комунальної власності розглядається право територіальної громади та утворених нею органів місцевого самоврядування на певні економічні активи. Однак органи місцевого самоврядування статтею 324 визначаються також серед суб'єктів права власності українського народу, а статтею 356 територіальні громади також зазначаються серед суб'єктів права спільної власності. Причому названий законодавчий документ не містить чітких роз'яснень, в чому принципова різниця між спільною та комунальною власністю.

Наслідки нехтування згаданими колізіями, поки що малодосліджені і можуть бути предметом майбутніх наукових розвідок та мати суттєвий вплив на результативність національної економіки загалом.

Між тим, сформульовані та обґрунтовані наукові положення, в законодавчому полі сучасної України, в цій сфері життєдіяльності базуються на визначенні специфіки розвитку не лише комунального господарства, а і сфери послуг загалом у взаємодії із підприємствами промислового сектору економіки. Зазначене обумовлює необхідність визначення напрямів комунального та сервісно-виробничого забезпечення функціонування та розвитку окреслених підприємств та організаційних аспектів їх співпраці з відповідними комунальними обслуговуючими підприємствами в умовах інтенсивного реформування економічної, політичної, соціальної складової та Євроінтеграції України.

Загалом практичне значення наукових моментів викладених у статті полягає в широких можливостях їх використання при формуванні конкретних адаптаційних етапів, тлумачень та комплексу заходів, орієнтованих на стимулювання динамічного розвитку промислового сектору економіки, у тісному взаємозв'язку з сервісно-виробничим обслуговуванням, в організації ефективного управління сферою послуг, у Європейських контекстах. Це сприятиме створенню відповідного конкурентного середовища на ринку послуг та технічного переоснащення підприємств відповідно до вимог і стандартів Європейського Союзу та нових повоєнних умов.

Необхідно визнати що уніфікований матеріал, в багатьох випадках, сформовано на основі дискусійних заходів з використанням соціологічних методів дослідження, у т.ч. і суб'єктів господарювання об'єднаних територіальних громадах, Інтернет ресурсів ін. Деталізоване вивчення умов і чинників їх посилення, наприклад, в торгівлі та сервісному обслуговуванні доцільне з врахуванням

особливостей і соціально-економічні наслідків концентрації і спеціалізації торговельних підприємств та підприємств побутового обслуговування в оборонних умовах територіальних громад, відповідно до джерел отримання сільським населенням та сільськогосподарськими товаровиробниками, сервісних послуг в повоєнний період.

У цій ситуації доцільно запропонувати основні напрями усунення (пом'якшення) нормативно-правових протиріч та колізій у сфері державного управління у сервісній сфері та малим бізнесом. Неоціненну роль у вирішенні проблем організації адаптаційних процесів вітчизняного законодавства до умов і вимог ЄС може зіграти освіта і наука, які можуть запропонувати науково обгрунтовану методику забезпечення нормативно-законодавчої бази в галузі наукової та науково-технічної діяльності, організаційно-правові засади ресурсокористування, ін.

Висновки. Таким чином, в даному випадку, висновки випливають з виявлених особливостей та проблеми адаптації прогресивного вітчизняного досвіду Індустрії 4.0, відповідно до вітчизняних умов функціонування сфери послуг та Європейської економіки. Власне ці обставини обумовлюють необхідність визначення науково обгрунтованих, правових шляхів активізації диверсифікаційної діяльності побутових підприємств та торговельного сервісу з урахуванням їх соціальної та економічної ефективності. Та вже на цій основі пропонується приймати відповідні науково обгрунтовані з правових позицій, управлінські рішення.

Отже, у науковому дослідженні зроблено спробу розкрити особливості організації адаптаційно-трансформаційних Індустрії 4.0, до процесів розвитку сфери послуг і соціальної сфери та відповідно вітчизняного законодавства у царині господарської діяльності до Європейських умов та вимог функціонування, знову ж таки, як промислових підприємств, так і сервісної інфраструктури.

Як було відмічено, нами розглянуто та уточнено окремі поняття, розкрито особливості еволюції та характерні моменти і колізії впровадження законодавчих новацій, при тому не лише в промислових підприємствах, корпораціях та інших суб'єктах господарювання, а і у сфері послуг.

Визначення напрямів відновлення сервісної інфраструктури та підвищення якості торгово-побутового обслуговування в повоєнних умовах повинна реалізуватися відповідно до знову ж таки науково-технічних, обгрунтованих Програм з урахуванням Європейських вимог і стандартів.

Список використаних джерел:

1. Андрушків Б. М., Погайдак О. Б., Стойко І. І. Особливості формування механізму інноваційних трансформацій в соціальній сфері та у сфері послуг у контексті підвищення якості життя / *Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених та студентів* (Тернопіль, 11-12 грудня 2013 р.). ТНТУ ім. І. Пулюя, 2013 р. С. 273-274.
2. Екологічний вектор модернізації економіки та освіти – Європейський контент сталого розвитку: монографія / за заг. ред. Н. Г. Метеленко. Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2016. 458 с.
3. Інноваційні засади управління підприємствами в умовах сталого розвитку: *Матеріали П'ятої науково-практичної конференції пам'яті Почесного професора ТНТУ, академіка НАН України, Чумаченка М. Г.* (Тернопіль, 25 березня 2016 року).
4. Особливості адаптації вітчизняного законодавства до умов та вимог функціонування Європейських суб'єктів господарювання (Інноваційно-правові колізії розвитку національної економії): За заг. ред. Б. М. Андрушківа. Тернопіль: ТзОВ «Тернограф», 2015. 344 с.
5. Ратинський В. В. Управління сервісною інфраструктурою в умовах об'єднання територіальних громад. (аспекти повоєнного відродження торгівельно-побутових підприємств. Тернопіль: Осадца Ю. В., 2022. 496 с.
6. Четверта промислова революція. Вікіпедія: Вільна Енциклопедія URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki> (дата звернення: 30.10.2022).
7. Klaus Schwab (2016). Industrial Revolution: what it means, how to respond. WEF. URL: <https://www.weforum.org/agenda/2016/01/the-fourth-industrial-revolution-what-it-means-and-how-to-respond> (the date of access: 01.11.2022).
8. Bondar K. (2017). What is in reality Industry 4.0? Innova Cima. URL: <https://web.archive.org/web/20180101021727/> (the date of access: 21.10.2022).
9. What's the Difference Between Industry 4.0 and Industry 5.0? URL: <https://blog.isa.org/whats-the-differencebetween-industry-40-industry-50> (the date of access: 10.11.2022).